

KLIC TRIGLAVA

V današnji številki:

LJUBEZEN IN PONOS

344

JANUAR 1968

KRONIKA

Ves svet je bil presenečen nad imenovanjem kardinala Šeperja iz Zagreba za naslednika kardinala Ottaviana, najplivnejšega. čeprav ne najbolj konservativno usmerjenega prelata rimske kurije. Kot proprefekt urada za nauk in vero, bo predvidoma kardinal Šeper moral rešiti nekaj težjih vprašanj, katerim se je konservativni kardinal Ottaviani dolgo časa upiral.

Pred Titovim obiskom Kambodže je kamboška vlada naznanila, da je odkrila maoistično zaroto, ki je imela namen, ubiti Tita. Varnostna služba pomnožena.

Osemdesetletnico življenja je praznoval v domovini dr Andrej Gosar, vseučiliški profesor v pokoju in b. minister kralj. vlade v Bgdu.

V Narodnem svetišču Brezmadežnega srca Marijinega v Washingtonu bodo Slovenci postavili slovensko kapelo na čast Brezjanske Matere božje. Svetišče je največja katol. cerkev v ZDA in sedma največja cerkev na svetu. Nad milijon romarjev in turistov jo obišče vsako leto in ima slovenska kapela torej tudi širši, ne samo verski pomen. Slovenska ženska zveza bo izvedla nabitno akcijo. Treba bo zbrati 70.000 dolarjev. To je poslednja kapela, ki je na razpolago. Ostale so mehiškanska, poljska, slovaška, češka, ukrajinska in hrvaška.

Bivši kralj Peter je imenoval za svojega tajnika g. Boška Stanojloviča, ki bo ta posel opravljal brezplačno in z minimalnimi stroški na svojem domu: 127 Pepys Rd, London SE 14. Kraljev prelom s pravoslavni razkolniki se zdi dokončen. Na pravoslavni božič se je udeležil božične liturgije v pravosl. hramu v Londonu.

Pod okriljem Združenih narodov je skupina tvrdk iz Britanije, Švedske, Danske, Francije in Italije sklenila pogodbe za razvoj spodnjega dela jadranske obale (od Splita do albanske meje) v turistične namene. Poseben poudarek bodo imeli Makarska, Dubrovnik, Budva, Hvar in Korčula.

Filmska igralka Sofija Loren je bila v Ljubljani, kjer je kirurg Franc Novak uspel z operacijo, da ji bo preprečil pogoste splave.

V Bgdu je bil tajni sestanek med Titom in preds. Svetovnega židovskega kongresa dr Goldmannom.

Pisma uredniku...

DACHAUSKI EPILOG IN BORČEVSKI PROTEST

G. urednik! V marsičem se nisem strinjal s pisanjem polk. Glušiča. Kot kaže njegova polemika z g. Zupanom, nisem bil edini. Nerazumljiva pa mi je logika v pismu Glavnega odbora ZDSPB Tabor v decembrski številki, ki pravi, da so navedbe polk. Glušiča v Epilogu žaljive in neutemeljene. Žalitev je privatna zadeva vsakega posameznika in pogledi na to, če je neka izjava žaljiva ali ne, so čisto subjektivni. Toda neutemeljena? Če si je polk. Glušič to, kar je za domobrance žaljivo, izmislil, potem je kratek formalen protest proti takemu pisanju po mojem mnenju popolnoma nepravilen, nezadosten in žaljiv za domobrance, žive in mrtve, katere Tabor predstavlja. Če Tabor ve in ima dokaze, da je g. Glušič izvil svoje izjave iz trte, potem jih je moralno obvezan pobiti. Polk. Glušič seveda ni citiral nobenih dokumentov in tudi ne pričakujem, da bi jih lahko navajal glavni odbor Tabora; gotovo bi pa lahko dobil izjave posameznikov, ki bi s svojo avtoriteto zanikali resnico navedb g. polkovnika Glušiča.

BIVŠI DOMOBRANEC

ZAHVALA

Iskreno se zahvalim vsem, ki so mi ob smrti mojega soproga Slavka izrekli sožalje ali poslali cvetje.

MARI FARKAŠ

IZ BEOGRADA

Proti volji zvezne vlade je zvezna skupščina izglasovala, naj federacija posodi republiko Črni gori z neznatnimi obrestmi 26 milijard dinarjev, da bi pokrila primanjkljaj v socialnem zavarovanju in bo številnim upokojevcem lahko redno izplačevala pokojnine.

Zvezna skupščina je sprejela odlok o zamrznjenju osebnih dohodkov v bankah, zavarovalnicah, loterijah in trgovinah. Sindikati so bili mnenja, da bo to zamrznjenje kaznovalo tiste, ki so dobro poslovali in niso pretirano poviševali plač. Dalje je skupščina odločila, naj davki ne preokorajajo 26% dohodka. Slovenija-Hrvatska proti temu.

Lev Detela

IZKUŠNJE Z NEVIHTAMI

Na prodaj so pri Založbi Slovenske Pravde v Angliji, pri Mohorjevi družbi v Celovcu, pri Katoliški knjigarni v Gorici in v Tržaški knjigarni v Trstu. Prodajata jih tudi g. Ruda Jurčec v Argentini in g. Pri-bac v Avstraliji. Dobijo se pa tudi pri Slov. Narodni Zvezi v Kanadi.

SO IZŠLE

CENA VEZANEMU IZVODU:

Avstrija Sch 40 Italija Lt 1000
Nemčija DM 6 Anglija 13/6
Amerika in ostali svet \$ 2,00

LONDON, 15. JANUARJA 1968.

LETO XXI. ŠTEV. 344.

MALIKOVANJE

TRIDESET LET na vodstvu partije niso mačkine solze. Pred tridesetimi leti je Moskva postavila Tita za sekretarja KPJ in je pri izbiri imela po svoje srečno in nesrečno roko. Srečno je izbrala, saj je bil mož sposoben in je partijo privedel na oblast. Izbira pa je bila toliko nesrečna, da se je isti mož po vojni postavil Stalinu po robu in tako ni širil revolucije po moskovskih receptih. A kakršnikoli so že bili recepti, spretnost, s katero so jih Tito in njegovi tovariši prilagajali okoliščinam, je občudovanja vredna tudi za tiste, ki jo obžalujejo. V nekem oziru je partija zrasla kot kopriva na gnoju predvojne politike. Medtem ko so stari politiki kot podeželski advokati gonili svoje pravde o oslovskih sencah, je partija izrabila narodno zavednost in pod plaščem narodnoosvobodilne borbe izvedla svojo revolucijo. Tole je morda rečeno nekoliko grobo, ker ne gre pozabiti, da se je partija brez vsakega ozira posluževala vsakega sredstva, ki je prinašalo možnost koristi, toda res je, da komunizem napreduje v prvi vrsti zaradi napak njegovih nasprotnikov. In teh napak je bilo pred in med vojno le preveč.

Oblast je bila partiji prvi in glavni cilj. Vse drugo so bile postranske zadeve in gesla, ki so se spreminjala po potrebi. Borba za pravice delovnih ljudi, borba proti brezposelnosti, borba za socialno in zdravstveno skrbstvo, borba za človeka vredne pokojnine in podobne zadeve so se po dvaindvajsetih letih oblasti pokazale kot predvsem jezične borbe. Če se ozremo v dežele, katere je z Jugoslavijo mogoče primerjati, imamo dovolj razloga za trditev, da bi nekomunistična vlada v teh letih v vseh ozirih - in prav gotovo z mnogo manjšimi žrtvami - dosegla vsaj toliko, če ne več, kot je komunistična. Ironija je v tem, da bi socializem v lepem, nedogmatičnem (in nekateri bodo pristavili "neznanstvenem") pomenu besede prav verjetno bolje uspeval pod nekomunistično vlado kot pod vlado, ki se šteje za socialistično. Toda glavna stvar je oblast. Partija krepko sedi v sedlu in se spet toliko prilagaja okoliščinam, da popušča, kjer je popustiti treba, da je ljudstvo ne bi vrglo z oblasti, a ne popušča toliko, da bi ji vajeiti zdrknile iz rok.

To so sicer stare reči, a komunistom niti ni mogoče zameriti, da se jih ve-sele in jih spet in spet praznujejo z dolgimi govorancami, v katerih na zumetničen način zapleteno razlagajo za lase privlečene zakone zgodovinskega razvoja. Také slovesnosti jim pač prijajo. Primerjati jih je mogoče z zažiganjem kadila pred maliki. Ker vsak dan greše proti Marxovim zapovedim, si od časa do časa potolažijo vest s svečanimi izjavami, da še vedno verujejo vanj. A decembrsko praznovanje tridesetletnice, odkar je Tito prevzel vodstvo komunistične partije, je bilo pripravljeno s sumljivo naglico. Že spomladi so praznovali tridesetletnico*

KOPER POVEZAN S SREDNJO EVROPO

Od našega dopisnika

Kot je KLIC TRIGLAVA že poročal, je 16. novembra 1967. odpeljal iz koprskega pristanišča proti zaledju prvi vlak, potem ko so dogradili enotirno progno Koper - Prešnica.

Otvoritev koprške železnice je drugi mejnik v razvoju slovenske obale. Pred devetimi leti, 7. decembra 1958, je v novem pristanišču pristala prva prekoceanska ladja. S povečanjem tranzitnega prometa in z vedno večjim zanimanjem slovenskega in tujega gospodarstva - predvsem Avstrije in Nemčije - za koprsko pristanišče, se je pokazala po treba po cenejših in hitrejših dovozi, kar lahko opravlja samo železniško omrežje. S precejšnjimi napori strokovnjakov in tehnikov, ki so morali premagati večje težave (premostitev več kot 400 m višinske razlike s postavitvijo mostov, visokih nasipov, vrtnjem predorov in izkopavanjem globokih usek) so prišli na dan tudi finančni problemi. Treba je poudariti, da je bila proga zgrajena iz izključno slovenskih sredstev, s pomočjo republiškega prispevka, medtem ko so v tem primeru izostali zvezni fond, s katerimi običajno gradijo železniške proge v drugih republikah.

Perspektive za vedno večji razvoj koprskega pristanišča, ki ima izredno ugodno lego za povečanje skladišč in za gradnjo novih pristaniških objektov, so se z dograditvijo železnice še povečale. Med tujimi gosti ob otvoritveni svečanosti je bilo na primer opaziti močno zastopstvo iz Avstrije in Nemčije. Slednji dve z zadovoljstvom gledata na razvoj Kopra, saj je čutiti njuno željo, da preko tega centra dobivata vse južno sadje. Če se bodo uresničile sedanje domneve, bo koprsko pristanišče že letos podvojilo svoj promer in se približalo 2 milijonom ton. Istočasno pa so že dane možnosti za bodočo podvojitve železniškega tira, saj je bila trasa načrtana v perspektivi vedno močnejše valorizacije koprskega pristanišča.

Uradne otvoritve 2. decembra lani, sta se udeležila tudi zastopnika Slovenske skupnosti iz Trsta dež. svetovalec Škerk in pokr. odbornik Rudolf, ni pa bilo italijanskih predstavnikov niti konzula iz Kopra, pa tudi ne slovenskih komunistov iz KPI Italije. Govorilo se je, da Tito ni bil povabljen k otvoritvi. Gotovo je, da je njegov modri vlak pripe-ljal šele popoldne, ko si je potem Tito neuradno ogledal progno in pristanišče.

* v Zagrebu in takrat se je zdelo, da ne bo drugih proslav. Na zimo pa jih je nenadoma prišla potreba, da še praznujejo. Ne da bi na dolgo in široko pripravljali programe proslav, kot je sicer navada, so se drug za drugim sestali centralni komiteji republiških partij in slavili Tita. Slavje je doseglo višek v Beogradu na seji centralnega komiteja ZKJ.

Razlogi za nenadno praznovanje na debelo so trije. Prvega smo že omenili in je zažiganje kadila pred marksističnimi maliki. Drugi je Titova osebna nečimernost, ker je očitno, da je sam silil k proslavam. Tretji razlog pa je upanje, da bodo z obujanjem spominov na slavno preteklost vzgajali mlade generacije. Toda tem generacijam se slavna preteklost v uho piše in upravičeno smatrajo, da se od same slave ne da živeti. Stara slava ne daje nikomur pravice, da na velike tlači ljudi, če ne s silo pa z nesposobnostjo. Napihnjene zgodbe o predvojni ilegalni in vojni junaštvih so privlačne samo za tiste, ki se z njimi bahajo. Za mlade ljudi so dolgočasne in jih odbijajo, kar opazimo tudi na zapadu kot reakcijo na zadnjo svetovno vojno. Zato se starim partijcem in partizanskim borcem - v bistvu sila preprostim možganom - zdi, da peša komunistična vera. Kot zdravilo pa jim ne pride na misel nič drugega kot vrtenje stare lajne s starimi pesmimi o heroizmu starih borcev.

V tem je nauk tudi za emigracijo ali zdomstvo. Tudi tam peša protikomunistična vera in tudi starim emigrantom se zdi, da jim bo pomagalo pogrevanje junaških zgodb iz starih časov. Toda samo od tega narod ne bo mogel živeti, pa emigracija tudi ne. Pred seboj moramo zreti bodočnost, ko bo več strpnosti in manj delitve na naše in vaše. Novim generacijam, ki niso obremenjene s krvjo preteklosti, pripada prva naloga, da grade miselni most, ki bo naredil križ čez preteklost in pripravil narodu pot odpuščanja, sprave in miru. S tem upanjem v bodočnost začnemo novo leto.

UREDNIŠTVO

Po zadnjih vesteh naj bi bilo v Jugoslaviji aretiranih okoli 400 Rankovičevcev, vse v zvezi s čistko v partiji neposredno pred Titovim odhodom na Vzhod. O celi zadevi upamo kaj več pisati v prih. številki. Ur.

V NEPRESTANEM ISKANJU

OB SMRTI VEKOSLAVA FARKAŠA

Na dan pred božičem je za srčno kapjo umrl VEKOSLAV FARKAŠ, dolgoletni sodelavec v KLICU TRIGLAVA in večletni predsednik SLOVENSKE PRAVDE. Lani v maju je dopolnil petdeset let. Doma je bil iz Ljutomera, toda večino svojega življenja je preživel v Srbiji. Bil je aktivni častnik v jugoslovanski vojski, toda le kratko dobo je služboval v Sloveniji. Med vojno je bil pomočnik komandanta radio-brzozavnega centra Mihailovičeve Vrhovne komande. Pri tem poslu je bil v začetku 1944 aretiran od Gestapa, poslan v koncentracijsko taborišče v Franciji, kjer pa je pobegnil, se pozneje pridružil Andersovi poljski vojski in z njo prišel ob koncu 1944 v London.

Njegovo podjetnost in delavnost so kmalu opazili in hitro se je vključil v življenje srbske emigracije. Ob pomankanju stikov med redkimi Slovenci, ki so mu bili tedaj dosegljivi, je pričel izdajati šapirografirani 'Triglav', ki pa je kmalu zamrl. Od tedaj datirajo najini stiki - v zameno sem mu pošiljal 'The Yugoslav Herald', ki smo ga izdajali v Eboliju v Italiji. Do našega prihoda v Anglijo, 1948, nam je posredoval marsikatero dragocene informacije, ki smo jih tedaj potrebovali. Za slovenskim 'Triglavom' je pričel izdajati in urejati srbskohrvatsko 'Jugoslavijo', oblikovno in vsebinsko zelo dobro revijo, ki jo je financiral b. kralj Peter. Ta vir sredstev pa ni bil poznan javnosti, pa so stari jugoslovanski politiki brez podlage sumili, da ima Slavko Farkaš neke tajne stike z zavezniki, kot mi je to pripovedoval pok. Večeslav Vilder. Na isti način je po naši preselitvi v Nemčijo Slavko tudi želel nadaljevati z izdajanjem 'The Yugoslav Herald', za katerega je bila snov že pripravljena, prevedena in poslana v London. Toda delno vsled političnih intrig in osebnih ambicij iz vsega tega ni bilo nič - kakor hitro je bil razkrit finančni vir, je tudi 'Jugoslavija' prenehala izhajati. Bilo je nekaj nezaslišanega, da bi "neizkušeni" Farkaš urejal take reči. . . .

Po ustanovitvi Slovenske Pravde 29. oktobra 1948 se ji je pridružil in v njej dolga leta zavzemal vidna mesta. Za srbsko emigracijo, toda pod jugoslovansko zastavo, je prav gotovo storil veliko, a bil večkrat deležen podtikanj, intrig. Prav gotovo je v prvi vrsti njegova zasluga, da je - po vzgledu poljskih veteranov - prišlo do ustanovitve množičnega združenja bivših Mihailovičevih borcev, kateremu je stavil na razpolago svoj organizacijski čut in sile.

Značilno za Slavka je bilo, da nikdar ni ostajal pri začetem poslu. Bil je v stalnem snovanju in iskanju. Naj je šlo za njegov svetovni nazor, njegovo politično pripadnost ali dejavnost - ničesar ni bilo zaključenega. Taka je bila njegova narava.

V dveh smereh pa se Slavko ni spremenil: dasi po narodnosti Slovenec, mu je bil slovenski okvir, kot je to sam zapisal, preozek. Zato je bil z dušo in srcem za Jugoslavijo, toda nikakor ne za kakšno Jugoslavijo pod srbsko hegemonijo. Trmasto je vztrajal na svoji tezi, da mlada Jugoslavija še ni mogla dokazati svojega raison d'etre, ker dejansko še nikdar ni živela demokratično življenje.

Demokratičnost je bila njegova druga lastnost, ki ji je bil veren do smrti. Živ izraz tega njegovega prepričanja so na primer pravila Slovenske Pravde, katera sva skupaj formulirala in pripravila predlog. Odlikujejo se ne samo po zelo jedrnatem slogu, neobičajnem za tako birokratično zadevo, ampak tudi po praktični elastičnosti organizacije in predvsem po varščinah, da nikdar noben član ne bi bil prikrajšan v svojih pravicah in možnostih priziva proti kake-mu samovoljnemu ukrepu funkcionarjev. Uvod v Pravila, ki predstavlja vso politično filozofijo Slovenske Pravde, je izključno njegovo delo. Da je kljub stalnemu iskanju in kljub periodičnim konfliktom v organizaciji Slavko ostal član Pravde do konca, kaže, da mu je zamisel te organizacije odgovarjala: dajala mu je polno možnost izmenjave mnenja in obenem možnost lastnega političnega prepričanja in možnost akcije za skupni cilj: demokratizacijo domovine.

Stalno je pričel sodelovati v 'Klicu Triglava', ko je ta iz lokalnega lista pričel postajati neodvisni glas slovenske politične emigracije. V tisto dobo štejejo njegovi Razgledi, stalna rubrika, kjer je poročal o srbskih in hrvatskih zadevah. Kot večkrat drugod tudi tu nadaljevanje rubrike ni izpolnilo naših pričakovanj, ki smo jih vlagali vanj ob zares odličnem in originalnem začetku. On je bil dalje končni redaktor Hlavačkovih spominskih zapiskov, ki pa tudi niso doživeli zaključka. Delal je dalje na ureditvi Vilderjeve politične zapuščine.

Njegov slog pisanja je bil svojski: a ker je bil pismeno daleč bolj več srbskohrvatskega jezika kot pa slovenskega, so morali biti vsi njegovi članki prevedeni. Pri tem so potem slovenske objave nujno trpele na stilu, kar so nekateri bralci zapazili, a niso razumeli vzroka.

Njegov zadnji članek je bil pisan za 'Glas kanadskih Srba', kjer je vsako leto v božični številki pisal o kakšni aktualni zadevi. To pot je izbral Žebotovo 'Slovenijo'. Želel je ob najinem zadnjem telefonskem pogovoru, da objavim prevod tudi v 'Klicu Triglava', kar danes storim. Tudi ta članek, kot mnogi drugi, kaže na njegovo ostrino opazovanja in skoro neusmiljeno analizo in kritičnost, ki so mu jo nekateri zamerili, ker so jo pripisovali njegovim skritim namenom. Toda teh ni bilo, ker je bil Slavkov namen odkrit: s posredovanjem informacij in vsestranske analize omogočiti, z ostrim stilom izzvati diskusijo, kot je to sam često poudarjal. Kot sam ni zameril, kadar je bil predmet kritike, tako je bil tudi on oster, ker je smatral, da mora imeti človek, ki se bavi s politikom, trdo kožo in ●

Bolezen zarotniškega sumničenja

Prijatelji iz Slovenije in zamejstva pišejo, da se tam po anonimni pošti "iz Buenos Airesa in New Yorka" širijo govornice, da sem knjigo 'Slovenija - včeraj danes in jutri' napisal "na željo Titovih agentov", in podobna podtikanja.

Režimsko časopisje v Sloveniji je najprej knjigo označilo kot delo "ameriškega agenta", zatem pa je "dopisnik iz New Yorka" v Argentini objavil, da je knjiga bila inspirirana od "skrivnostne poslanice" iz cerkvenega Rima. Tako v pestrem zarotniškem krogu okoli knjige manjkata le še Moskva in Peking.

Prav nič ni čudno, čeprav seveda ni razveseljivo, da se tudi med Slovenci še dobijo ljudje, ki bolešno tkejo take zarotniške izmišljotine, jih razširjajo ali jim nasedajo. Razveseljivo pa je, da tisoči Slovencev, ki so knjigo čitali, le-to sodijo po njeni vsebini v luči podatkov in razlogov, ki so z njo v stvarni in logični zvezi.

Knjiga nima nobene zveze s kakršnimkoli zarotniškimi viri ali nagibi. Edini, ki so mi pomagali, so moji slovenski prijatelji v svetu, ki so s skromnimi osebni prispevki knjigo finančno omogočili. Po Sloveniji pa so knjigo razširili tamkajšnji čitatelji sami, ki so kljub beograjski prepovedi knjigo močno kupovali in nosili domov. Vsa naklada je razprodana.

Čitatelji knjige vedo, da je pisana z odkritim in edinim namenom, da z analizo dejanskih silnic slovenskega razvoja pomaga k uspehu aktivne slovenske razvojnosti. Edina alternativa je novo brezupno nasilje in uničevanje. Zato v Sloveniji prevladuje zavestna težnja in konstruktivni pritisk k vedno večji svobodi Slovencev in k samostojnosti njihove lastne države. Ti silnici oblikujeta osnovno dinamiko današnje Slovenije, ki je - tako smemo upati - ne morejo več ustaviti ne notranji nasilniki z leve ne zunanji skrajneži z desne.

Zato bom tudi v novem letu na tretji strani 'Slovenske države' objektivno razčlenjeval dosežke, možnosti in težave nadaljnjega slovenskega razvoja - dokler ne bo v Sloveniji popolne prostosti javnega razpravljanja o teh osnovnih vprašanih slovenske bodočnosti.

CIRIL ŽEBOT

- mora biti v stanju prenesti še tako neusmiljeno kritiko, da bi bistva vprašanj mogla prodreti na vrh in biti izpostavljena javnosti. V tem hotenju pa je šel včasih tako daleč, da ni iz mnogih dreves videl gozda. Njegovemu zadnjemu članku, objavljenem v današnji številki, je prav lahko postaviti vprašanje: Kakšen smisel ima potem vsa borba proti režimu doma, če se ta ne bo spremenil odn. ni upanja, da bi se. Zdi se mi, da je tu izgubil Slavko perspektivo.

Dosleden gornjemu, je zagovarjal neodvisnost 'Klica Triglava' in živo razumel življenjsko nujnost njegovega obstoja v slovenskih prilikah - kot zametek srbskega protiuteža je smatral pariški 'Savremenik', za katerega pa je začel čutiti, da mu manjka organizacijskega zaledja, zato se je zadnje čase, bi rekel, pričel ožje povezovati s skandinavskim 'Jugoslovenom', pri čemer pa se je že bližal politično opredelitvi, ki mu je okvirno odgovarjala.

Politično je bil socialist, boljše laburist, a mu to ni preprečevalo, da ne bi bil tudi član Liberalne internacionale. Bil je med ustanovitelji Socialnodemokratske skupnosti, ki je kazala na posrečeno rešitev problema mlajše generacije v odnosu na osivelo Socialistično stranko Jugoslavije.

Svojeja mnenja ni nikdar skrival, svoje članke je vedno podpisal - delno mu je to omogočal njegov nevezani poklic, nazadnje kot krojaški učitelj, a v bistvu gotovo demokratična zavest o vrednosti in odgovornosti vsakega posameznika v demokratični družbi.

Objavil je študijo o demokraciji, ki je izšla kot "Lik demokracije" pri 'Savremeniku'. Slovenska Pravda bi se oddolžila njegovemu spominu, ako bi oskrbela dober prevod in delo publicirala v slovenščini. Ne dvomim, da bi bil ta njegov Lik marsikateremu modernih političnih idej lačnemu slovenskemu rojaku iz domovine dobro vodilo, zakaj je pluralistična politična družba nujnost za demokracijo.

Številni Slovenci njegovega jugoslovanstva niso mogli razumeti, kar je bil vzrok, da so ga smatrali za jugoslovanarja tudi v nacionalnem pogledu. Vsekakor v tem oziru ni bil do javnosti dolgo časa dovolj jase. Šele v zadnjem argentinskem 'Zborniku Svobodne Slovenije' se je potrudil razložiti to zadevo. Bil je globoko prepričan, da je samo demokratična Jugoslavija, ob širokih samoupravah, najboljša zagotovilo za rast in napredek vseh njenih sestavnih narodov.

D. PLENIČAR

Prejeli smo iz domovine :

LJUBEZEN IN PONOS

Poln življenske energije, volje in moči, je leta 1930 triindvajsetletni Tomaž ustanovil v manjšem industrijskem mestu svojo lastno samostojno obrt. Mesec dni pred tem se je poročil s sedemnajstletnim dekletom. Vkljub takratni ekonomski krizi, je to podjetje iz dneva v dan, iz leta v leto, dobro napredovalo, tako da je postalo v začetku druge svetovne vojne največje podjetje te vrste v državi. Kakor je podjetje rastlo, tako sta z njim rastla tudi Tomažev ponos in ljubezen do podjetja. Ponos in ljubezen sta bila vsepovsod prisotna; iz tega ponosa in ljubezni so vkljub težavam vedno vznikali neka sreča, smeh, veselje. Ponos in ljubezen nista bila samo last njegova; to dvoje je bilo last vseh prisotnih, celo mrtvi objekti so čutili njih prisotnost. Ta ponos in ljubezen sta pregnjala vse črne oblake, ki so se od časa do časa nabirali nad podjetjem, to dvoje je z lahkoto reševalo vse težave celega podjetja; ponos in ljubezen sta bila duša in kri podjetja.

Prišla je druga svetovna vojna, pa kakor povsod, je ta naredila spremembe tudi v Tomaževem podjetju. Njega so zamenjali s simpatizerjem okupatorja in podjetje je šlo v manjšem obsegu kot prej zopet naprej. Ostali uslužbeni in delavci v podjetju so še vedno obdržali tisti nekdanji ponos in ljubezen, pač pa so zaradi nacionalnega občutka in vojnih grozot izgubili tista nekdanja sreča, smeh in veselje. Po štirih letih vojne je okupator odšel iz Tomaževe domovine, njemu pa je le prepustil ostanek njegovega nekdanjega podjetja. Prišel je tisti težko pričakovani trenutek, ko so se sreča, smeh in veselje zopet združili s ponosom in ljubeznijo. Tomaž, njegova žena, pridna kot mravljica, pa nekdanji zvesti uslužbenci tega podjetja, so se vrgli kot levi na to podjetje, da ga zopet usposobijo za normalno življenje in pokažejo, da je isti vreden ponos in ljubezni. Po dveh letih trdega dela, fizičnih in materialnih žrtev, je to Tomaževo podjetje prišlo zopet na normalni tir in zaživelo zopet svoje nekdanje življenje.

29. aprila 1948 pa so prišli nad Tomaževo podjetje veliki črni oblaki, katerim pa sedaj tudi ponos in ljubezen ni sta bila več kos in sta morala oba pred njimi kapitulirati.

Na sam dan 29. aprila 1948 ob 2. uri popoldne je Tomaževo podjetje, katero je bilo v lastni stavbi, obkolilo 8 policajev in ga zastražilo. Ko je bilo obkoljevanje objekta završeno, so stopili v Tomaževo pisarno štirje možje, lepo napravljeni, vsak s svojo aktovko v roki, se na kratko predstavili, kdo da so, in povedali Tomažu, radi česa so prišli. Tomažu so dali v roke kos papirja, na katerem je med drugim tudi pisalo: "Podjetje je prišlo z današnjim dnem v vseljensko premoženje." Od Tomaža so najprej zahtevali ključke od blagajne, potem, da prostovoljno pokaže, ko liko ima denarja v lastnem žepu, potem pa še druge važne in nevažne reči, kar se tiče podjetja samega. Ko je bilo teh formalnosti konec, so Tomažu dali v podpis listino, v kateri je bilo navedeno, da je vse to vzel na znanje in da se s tem dejanjem strinja. Tomaž je ohranil mirno kri in je brez kakega obotavljanja listino podpisal. Potem so mu ti možje, vsak po svoje, v lepem tonu povedali, naj se ne smatra več za lastnika podjetja. V nadaljnjem prijateljskem razgovoru so mu tudi povedali, da mora pač Tomaž sedaj priznati, da je do tega podjetja prišel krivično, da je bil kot lastnik istega sebičen, egoističen, izkoriščevalec i. t. d. Svetovali so mu, naj to prizna, naj se skesa svojih grehov, ker le to je lahko njegova rešitev, da za svoja kriva dejanja ne bo treba odgovarjati in da se mu bodo od pustila. Tomaž se je po teh razgovorih lepo od vseh poslovil ter odšel v svoje stanovanje, ki je bilo v prvem nadstropju iste stavbe.

"TUJEGA NOČEMO, SVOJEGA NE DAMO"

Tako se je Tomaž vrnil v svoje stanovanje, iz katerega je še zjutraj ob 5. uri odšel kot lastnik podjetja, s ponosom in ljubeznijo; sedaj pa se je prvič v svojem življenju vračal kot privatnik. Prvikrat je tu našel obraze otrok in žene žalostne, objokane in preplašene, ne več vesele, kakor je bilo to vedno prej. Tomaž se je ob črni kavi pogovoril z ženo, oba sta ohranila živce in mirno kri, kar je prineslo optimistično razpoloženje v družino. Ves dogodek je Tomaža pač malo duševno utrudil, pa je šel v spalnico, legel na divan in začel premišljevat.

V spomin se mu je najprej vrnila neka povest, ki mu jo je še v otroških letih pripovedovala njegova stara mati, pa si jo je zapomnil približno takole: Na odprtem morju so morski gusarji na svojem pohodu zasledili mirno plavajočo ladjo, jo sovražno napadli, se po kratkem boju nanjo vkrcali, kapetana ladje in mornarje pometali v morje in se tako polastili ladje in blaga, ki je bil natovorjen na njej. Tomaž je primerjal ta dogodek z dogodkom, ki se je pravkar dogodil njemu. V začetku svojega premišljevanja je Tomaž videl le vse črno, pa vendar mu je vsaka pretekla minuta v to črnino prinašala nekaj svetlobe. Tako je Tomaž po nekaj časa premišljevanja le ugotovil, da se z njim ni ravno tako naredilo kot s kapetanom in ladjo iz pravljice, pa da le ni z njim tako hudo. Njega so le živega izkrcali na obali, posadko pa živo in zdravo pustili na krovu, in ladja je odplula z novim poveljnikom mirno naprej.

Toda Tomažu so v ušesih še vedno odmevale besede "sebičen, egoističen, izkoriščevalec"; ni se mogel rešiti tega od meva, pa je o teh besedah začel premišljevat. Po celi uri premišljevanja je Tomaž te besede analiziral in prišel do nekako takega zaključka:

Res je, to podjetje sem svoj čas ustanovil tako rekoč iz nič, vsa osnovna glavnica so bile ženine in moje roke. Delo, katerega sem kupoval od svojih nameščencev in delavcev, sem prodajal naprej drugim dražje kot pa sem ga sam kupil. Pač pa sem ves presežek, z ženinim in svojim delom vred, vsak dinar, dnevno sproti vračal nazaj v podjetje, pa vse to le radi ponosa in ljubezni do podjetja. Nobenega dinarja nisem poslal v Švico, nobenega dinarja nisem naložil v kako gostilno, bordel; vse, vse je šlo za ponos in ljubezen. Nikdar nisem čutil v sebi, v svoji duši, da to delam iz kake sebičnosti, egoizma, kakor se mi sedaj očita. V sedemnajstih letih obstoja svojega podjetja sva z ženo oba delala po 12-14 ur dnevno; oba sva tudi zavestno vedela, da sva sužnja svojega lastnega podjetja. Ta slednji nama je bil diktator, ta nama je diktiral, kdaj morava zjutraj vstati, kdaj greva lahko na kosilo, kam lahko greva in kam morava iti, le samo on nama je povedal, kdaj greva lahko k počitku. Življenske potrebe za ženo, otroke in sebe so bile vedno na drugem mestu; radi ponosa in ljubezni do njega je podjetje vedno zasedlo prvo mesto.

Tomaž je ležal na divanu, gledal v strop sobe in še kar premišljeval. Šele sedaj je začel premišljevat o svojem ponosu in ljubezni. Vedno manj važnosti je pripisoval materialnim interesom, toliko bolj pa je težo udarca začel do življati njegov ponos in ljubezen. Pred oči mu je stopil napis, katerega je dnevno gledal na sosednji industrijski stavbi, kjer je pisalo: "Tujega nočemo, svojega ne damo." Tomaž je ugibal, komu je ta napis namenjen; lahko je vsem drugim, samo njemu ne. Tomaž ni bil lovec tujih sreč, ponosov, ljubezni itd. Kar je on imel tega, je sam ustvarjal z delom in razumom. Tomaž se je od minute do minute bolj zavedal, da sta njegov ponos in ljubezen ogrožena, ni se pa še zavedal, da sta že izgubljena. Tomaž je bil pripravljen, da bi se boril za ogroženi ponos in ljubezen, pa ni vedel kako naj se bori, pa ni niti vedel, kje je pravo bojno polje za ta boj. Ali naj vstane, pa gre na dvorišče golih rok, pa naj se bori proti osmim policajem s strojnicami, ali naj kliče okolico na pomoč? Tomaž je vedel, da bi bil to "boj brez upa zmage". Tomaž je vstal, od premišljevanja še bolj utrujen kakor prej, se iz sobe vrnil k ženi in otrokom. Pogled na ženo in otroke je Tomaža trenutno osvežil in se je počutil tudi odpočitega. Šele pri tem pogledu nanje se je zavedel, da ima tudi tukaj v njih ponos in ljubezen, pa da je to preje radi samega podjetja zanemaril. Trenutno ga je bilo samega sebe malo sram, pa si je počasi to sam sebi oprostil. To razodetje mu je dalo novih moči, mu razvedrilo um, pa se je zopet počutil človeka življenja vrednega.

SUŽENJ 20. STOLETJA

Čas je šel svojo pot naprej. Tomaž je bil rojen v družini ekonomskega poklica in je tako od otroških let naprej živel le v tem svetu dejavnosti in družinskem svetu. Vsa druga splošna človeška dejavnost je šla mimo njega in tako mu je bilo vse drugo precej tuje. V kolikor je bila ta trenutna sprememba za Tomaža duševni udarec, se je od istega hitro opomogel. Tomaž je svoje nekdanje podjetje sedaj lahko opazoval le še od daleč. Ni mu bilo treba dolgo čaka ti, pa je ugotovil, da so komunisti vse vzeli: nobene reči ne manjka; toda ponosa in ljubezni, tega pa v podjetju ni bilo več. Po enem letu je šlo to podjetje rakom žvižgat. Vsa sosedščina je vpraševala, kako je do tega moglo priti, nobeden ni mogel povedati pravega vzroka. Le Tomaž sam je vedel zanj; bilo ni ponosa in ljubezni. Tomaž je s svojo družino, ženo in tremi otroki, živel naprej brez poklica kot privatnik. Tomaž je hodil sem in tja, brez pravega cilja, prišlo se ga je nekako brezdjelje, vsa njegova aktivnost se je koncentrirala na neko premišljevanje. Tomaža so materialni interesi docela zapustili, to mu je bila deveta briga. Trudil se je na vse načine, da bi razumel ta novi ekonomski svet, pa ga nikakor ni mogel razumeti. Čim bolj je premišljeval in ogledoval, tem bolj se mu je zdelo vse narobe. Vse se mu je zdelo nekako sivo, pusto itd. Ponos in ljubezen je ohranil le še nad svojo družino. Njegova življenska borba ni bila več kot preje fizična, pač pa le duševna. Duševno se ni boril za "nekaj", pač pa proti "nečemu", a sam ni dobro vedel, proti čemu se bori. Nikakor se ni mogel aktivno pridružiti temu novemu ekonomskemu, pa čeprav je to poskušal. Sredi leta 1949 je usoda namenila Tomažu usodo egiptovskega sužnja, ki je gradil faraonu grobnico. Tako je bil kot suženj 20. stoletja Tomaž poslan, da med drugim gradi industrijskega giganta. Tam je Tomaž zopet imel priliko, da iz drugega kota opazuje ta novi ekonomski svet. Čeprav je bilo tukaj fizično delo nadčlo veško, Tomažev um ni bil prizadet. Tudi tukaj je iskal ponosa in ljubezni. A namesto tega je videl le grobo silo, mrke obraze, vse brez smeha in veselja, brez humorja, same kletve, vpitje in grobe besede. Ko Tomaž od utrujenosti ni mogel spati, je premišljeval. Prišel je do tega, da je vse, karkoli je videl okoli sebe narobe, pripisal po njego vem zmotnemu novemu ekonomskemu sistemu. Ali je bil ta ekonomski sistem produkt ideje bradatega moža, ki se je rodil že v začetku 19. stoletja, že ob svojem rojstvu obsojen na neuspeh in smrt, ali se je pojavil prezigodaj ali prepoznano, tega ni mogel Tomaž nikakor ugotoviti. Tomaž je šele sedaj, tukaj v svojem suženjstvu ugotovil, da ta komunistični ekonomski sistem ponosa in ljubezni ne pozna, pa da sta mu te dve stvari popolnoma tuje. Prišel je tudi do prepričanja, da je "moč ponosa in ljubezni" močnejša od "moči materije". Kar se materije tiče, je bil to za Toma-

za sedaj le sekundarni pojav. Ako je to premišljeval, se je spomnil Gregorčičevih besed "tud' prah se ne zgubi". To maž od sedaj naprej za svojo nevoljo nobenega drugega ni več krivil. Za kar se je čutil krivega, si je sam sebi rekel: "Jakec, Jakec to je tvoje delo, zapiši si sebi krivdo celo." Vse to spoznanje je bila Tomaževa uteha, pa veliko olajšanje, tako da je z lahkoto prenašal vse fizične napore sužnja. Tomaž od tega časa naprej ni več delil ponosa in ljubezni na več strani, od sedaj naprej je vse to osredotočil na svojo družino, v kateri je videl svoj največji zaklad. Po osemnajstih mesecih suženjskega dela, se je Tomaž spet srečen vrnil v krog svoje družine in takoj zopet zaživel srečno družinsko življenje.

Nekega spomladanskega dne se je Tomaž, zopet po dolgem premišljanju, odločil, da svojim otrokom pove svoje mnenje o svoji življenjski filozofiji, o svojem gledanju na svet in o svojem gledanju na bodočnost. Povedal jim je odkrito, da v njihovi in njegovi domovini ni ponosa, ljubezni, sreče, smeha, veselja i. t. d. Vsi otroci so po kratkem premišljevanju in pripravah odšli bosí in goli s trebuhom za kruhom, mimo mitraljezov, iz komunističnega raja v tuji svet. Odšli so brez nacionalnega čuta v srcu, domovina jim tega ni dala; namesto da jih je učila o ponosu, ljubezni, jih je učila o mržnji, sovraštvu i. t. d. Edino bogastvo, ki so ga vzeli s seboj, so bili očetovi nasveti, paupanje v srcu, da bodo nekje v tujini našli ponos, ljubezen, srečo, novo domovino, in prostor pod soncem. Usoda jim je bila mila, pa jim je naklonila prav vse, karkoli so iskali. Danes so Tomaževi otroci državljani velike države, žive v ponosu, ljubezni, sreči in blagostanju. Vkljub izgubi vseh otrok se je Tomaž kar pomiril s to usodo. Da je otrokom to povedal, se ni kesal; čutil je pač v sebi očetovsko dolžnost, da otrokom pomaga vsaj z nasveti, če jim že drugače ne more. Možje postave, ki v komunističnem svetu urejajo zadeve ponosa, ljubezni, sreče in veselja, pa niso bili tega mnenja kot Tomaž. Nekega dne so prišli v njegovo stanovanje trije možje, vse v stanovanju premetali, vse pre gledali, iskali dolarje, zlato, cekine; pa ker tega niso našli, so vzeli Tomaža s seboj. Odpeljali so ga v zapore, ga posadili pred sodišče in sodnik je "v imenu ljudstva" prebral med drugim tudi tole: "ker je svojim sinovom pomagal beg čez mejo, se ga obsodi na 18 mesecev težke ječe po paragrafu 118." Tako je Tomaž po dveh letih oblekel suknjič egipčanskega sužnja in v njem prebil 18 mesecev.

S. O. S. BREZ ODMEVA

Danes Tomaž preživlja jesen svojega življenja. Njegovo delo je potovati iz kraja v kraj, tudi iz države v državo. Gleda, opazuje in premišlja, pa vzbuja spomine iz preteklega življenja in dogodkov. Tako se je zamislil v dobo dvajsetih let nazaj. Dogodek, na katerega se je spomnil, mu je bil še sveže v spominu, a ga je videl tako kot da se je dogodil šele pred nedavnim. Tomaž bi rad stal zopet pred tistimi štirimi gospodi, lepo oblečenimi, z aktovkami v rokah, ki so pred dvajsetimi leti stopili pred Tomaža z besedami: "Roke kvišku, denar al pa dušo." Tomaž bi jim rad danes povedal v obraz: "Vi lopovi, kriminalci, gusarji! Vi ste pred dvajsetimi leti celo ekonomijo v državi, ki šteje 20 milijonov ljudi, obsodili na doživljensko robijo in jo vrgli v ječo, sam narod te države pa ste pahnili v največjo bedo. Ta ekonomija-robijaš, ta se po tolikih letih še danes zviija v zaporu od krčev, podobna je skeletu brez življenske moči in sile. Temu današnjemu robijašu ste pred dvajsetimi leti, ko je bil še čil in zdrav, ubili ponos in ljubezen; to je bila njegova duša, srce in pogonska sila. Vsi vaši klici S. O. S. na vse strani sveta, ves vaš možganski trust, pa vsa vaša prizadevanja, da bi našli zdravilo za tega bolnika, bodo ostala brezuspešna. Vašega ujetnika ne morete amnestirati, on je brez ponosa in ljubezni, je hrom, vam brez koristi. Ves vaš boj, da bi ga ozdravili, je boj brez upa zmage. Ta bolnik bo slej ali prej umrl, ali pa se bo z vami vred v ekonomskem kaosu zadušil. Ta bolnik bo kašipot bodočim generacijam, ki jim bo kazal, katera pot vodi v kaos, zmedo in bedo in katera vodi k ponosu, ljubezni, sreči in blagostanju."

Tomaž razmišlja dalje. Nobena univerza na svetu ne producira ponosa in ljubezni te vrste; te dve stvari ne raste ta na nobeni njivi, nista na prodaj v nobeni trafiki, trgovini ali veleblagovnici. Ti dve stvari sta dve nevidni naravni sili, ti dve sili sta produkt narave, ki pa sta dosegljive le zdravemu razumu. Tomaž hodi po zapadnem in kapitalističnem svetu, pa ugotavlja: kapitalistični svet in svet pravega socializma imata tega ponosa in ljubezni v izobilju. Ta dva sveta ga gojita in čuvata. Čuvata ga tako kot vrtnar čuva najlepšo cvetko v svojem vrtu. Ta ponos in ljubezen sta temu sveta garancija, da bodo narodi teh svetov še v bodočih generacijah živeli v ponosu, ljubezni, sreči in blagostanju. Vse, kar je na tem božjem svetu brez ponosa in ljubezni, vse to je obsojeno v naprej na neuspeh in propast.

POD ČRTO: (Iz Ljubljane sporočajo:)

Tri naša zunanjetrgovinska podjetja so se nedavno pogajala s sovjetskimi trgovci o uvozu loja, ki bi ga potrebovala naša industrija za izdelovanje mila. Prehite- lo pa jih je Združenje proizvajalcev mila in loj uvozi-

lo iz ZDA. Plačali so seveda nekaj več, saj so nam Američani prodali loj, ki so ga sami uvozili iz ZSSR. (DELO 9. novembra 1967.)

Švica ima na milijon prebivalcev prijavljenih 900 patentov, Jugoslavija okrog 40. (DELO 31. avgusta 1967.)

SLOVENIJA - včeraj, danes in jutri

Pred nekaj leti je skupina ekstremnih Hrvatov, ki je v Londonu izdajala list "Nova Hrvatska", apelirala na hrvatske komuniste v Jugoslaviji, naj bodo najprej Hrvati in naj kot sinovi hrvatskega naroda delajo - s pomočjo hrvatske emigracije - za razbitje Jugoslavije in vzpostavitev hrvatske države.

Dr. Ciril Žebot, profesor ekonomije na Georgetown univerzi v Washingtonu, D.C., ZDA, je napravil nekaj podobnega v svoji knjigi "Slovenija včeraj, danes in jutri" (samoizdaja, Celovec, Avstrija, 1967, 172 strani). Medtem ko je bil apel hrvatskih ekstremistov hrvatskim komunistom nedvoumen in docela jase, je dr. Žebot v svoji brošuri precej zmešan. Kot dopolnilo njegove brošure in neke vrste pojasnilo njegovih pogledov pa je njegov referat na mednarodnem simpoziju v Berlinu, katerega besedilo je objavil politično neodvisni KLIC TRIGLAVA. Iz brošure in tega referata sledi, da dr. Žebot veruje v možnost, da se Slovenija lahko sama, ne glede na druge narode Jugoslavije, "detotalitarizira", "konfederira" in "demokratizira". Sedeč udobno v Washingtonu priporoča slovenskemu narodu "aktivistično evolucijo", da bi bil tako poražen "preostali partijski totalitarizem in jugocentralizem". Namesto da bi pošteno in pogumno izjavil, da niti sam ne ve - kot tudi noben drugi na tem svetu ne ve - kako in kdaj bo komunizem izginil, je dr. Žebot izbral nekaj dejstev in "dejstev", ki podpirajo njegovo tezo, vse ostale pa ignoriral. Ta dejstva po tem analizira in sintetizira in nato politizira in fantazira.

Da bi prišlo do "demokratizacije", dr. Žebot predlaga komunistom, naj napravijo še eno politično stranko. On veruje, da je to možno in že vidi znake razcepa in razpada v jugoslovanski komunistični partiji na nacionalni osnovi. Enako kot nekateri ljudje v emigraciji in razni "strokovnjaki" za Jugoslavijo, a posebno za Slovenijo, med tujci, tako tudi dr. Žebot vidi v Rankovičevem padcu, v menda žolčni debati o srbskem in hrvatskem jeziku itd. dokaze komunistične evolucije, možnost realizacije Džilasove ideje o drugi stranki, v kateri komunisti ne bi smeli biti člani. Dr. Žebot očitno veruje, da obstoja velika možnost (ako pride do "aktivistične evolucije") za "detotalitarizacijo" v Sloveniji, t. j. da slovenski komunisti dovolijo ustanovitev še ene politične stranke v Sloveniji. On meni, da v Sloveniji, gospodarsko najnaprednejši državi v okviru Jugoslavije in z visoko kulturo (višjo kot jo imajo drugi), tako pogoj obstojajo. Trdi, da so "tujci strokovnjaki" istega mnenja in da Sloveniji pripada posebna in vodilna vloga v razvoju komunističnega sistema.

Ako bi bila komunistična partija zares stranka v zahodnem pomenu besede, potem bi bilo morda to še možno. To da komunizem je v marsičem religija z odgovarjajočimi neizpodbitnimi dogmami in doktrinami, katerih edini pravi nosilci in tolmači so komunisti. Ni izgleda niti da bi ena komunistična sekta priznala drugi komunistični sekto, da sta obe pravoverni, a kaj šele da bi jugoslovanska (ali slovenska) komunistična sekta priznala, da je nekdo drugi izven sekte pravoveren ali vsaj da ima morda prav. Zlasti ne, ako bodo ti drugi - kar bi bilo neizbežno - osporavali, da je osnovna dogma, v katero komunisti brez rezerve slepo verujejo, točna. Ta osnovna dogma je temelj vseh ekskluzivnih religij, vseh totalitarnih pokretov, pa tudi jugoslovanske komunistične sekte. Ta osnovna dogma se v glavnem glasi: "Samo mi, verniki, člani 'partije' razpolagamo z resnico. Samo mi vemo, kako je treba urediti svet, da bo raj na zemlji. Zato imamo samo mi pravico, da vodimo svet in da vladamo narodu odnosno narodom."

DOGMA SE NI SPREMENILA

Tudi dr. Ciril A. Žebot vidi, kot mi vsi, da je prišlo do sprememb v komunističnem režimu v Jugoslaviji. Naivni ali zlonamerni vidijo v teh spremembah nekakšno liberalizacijo in demokratizacijo režima in prihajajo do zaključka, da je to proizvod neizbežne evolucije in da je demokracija za vogalom. Ni dvoma, da vsak totalitarizem evoluiral, toda dokler ostane neizpremenjena osnovna dogma ostane tudi totalitarizem neizpremenjen. Če pride v nekem totalitarnem pokretu, kot je komunistični, med "verniki" do dvomov o osnovni dogmi in o nezmotljivosti partije, potem temu pokretu grozi razpad. Toda zaenkrat ni to slučaj nikjer na svetu, niti v eni komunistični partiji.

Tudi jugoslovanska komunistična sekta je šla skozi neizbežni razvoj in "evoluirala", toda osnovna dogma je ostala in bo ostala še dolgo časa neizpremenjena. Začetek totalitarnega pokreta je skoro vedno večji ali manjši idealizem. Naslednji evlucijski korak, čim je to zgodovinsko mogoče, je vedno gangsterstvo (likvidacije, teror, stalinizem), ki traja relativno kratek čas. Naslednji "evolucijski korak" je končno paternalizem. Meja med temi "evolucijskimi koraki" seveda ni ostra in prehod iz gangsterstva v paternalizem je postopen. Jugoslovanska komunistična sekta je doslej "evoluirala" do paternalizma, ki je čvrsto zasidran v osnovni dogmi: "Oče najboljši ve." Možnost gangsterstva vedno obstoja in ta možnost je stalno opozorilo "deci". Dr. Žebot fantazira, ako vidi na obzorju naslednji "evolu

cijski korak" - izginotje komunističnega paternalizma. Kljub vsem priznanjem, da so delali napake, in kljub vsej komunistični samokritiki, ni nobenega znaka, da jugoslovanska (ali slovenska) komunistična sekta namerava odstopiti od navedene osnovne dogme.

Dr. Žebot ponavlja skozi svojo brošuro številna "dejstva", ki jih vsi "rodoljubi" kateregakoli naroda stalno ponavljajo. Ta "dejstva" so dokaz, da je narod, kateremu pripadam, najkulturnejši, najpametnejši, najhrabřejši, najposobnejši, najbolj civiliziran, in tako dalje. Nažalost pa ta narod drugi - povsem inferiornejši narodi neusmiljeno izkoriščajo, kradejo mu proizvode njegovega znoja in podobno. Te dele brošure prof. Žebota lahko, z manjšimi izjemami, aplicira nase vsak "rodoljub" kateregakoli naroda v Jugoslaviji. Po dr. Žebotu je Beograd kriv za vse, jugocentralizem srbskih nacionalistov še vedno izkorišča Slovence v gospodarskem pogledu, in tako dalje in tako dalje. Pobijati te in take trditve dr. Žebota (dr. Krnjeviča, dr. Draškoviča) je izguba časa. Take trditve pa so obenem tudi žaljive za narod, kateremu pisec pripada, ker kažejo, da ta pisec nima visokega mnenja o svojem narodu, če misli, da bo njegov narod take neumnosti nekritično pogoltnil in jih sprejel kot sveto resnico. Prav tako je žalitev za slovenski narod neizbežen zaključek, ki izhaja iz dr. Žebotovega razlaganja, da so namreč Slovenci bodisi preneumni bodisi nespособni, da bi živeli v večji, več narodni demokratični Jugoslaviji in da je mala Slovenija za Slovence gospodarski, politični, kulturni, intelektualni in socialni optimum. Najbolj smešna pa je morda dr. Žebotova trditev, da "Unitaristični na Jugoslavija, ki so jo bili utemeljevali predvsem iz obrambnih razlogov, Slovenije ni mogla braniti. V uri svoje največje stiske so Slovenci bili prepuščeni samim sebi." To je - blago rečeno - višek nacionalistične autohipnoze.

KOMBINACIJE PO VETRU

Človeku, ki ima priliko, da bere gotove proizvode srbskega, hrvatskega in slovenskega tiska v emigraciji, mora presedati, ko bere, da so Srbi rojeni demokrati in da tudi Hrvati in Slovenci niso nič manjši demokrati. Ako je temu tako, zakaj smo potem tu, kjer smo? Zakaj potem ti veliki demokrati na slovenski, hrvatski in srbski strani dajejo prednost in iščejo "zaveznike" pri slovenskih, hrvatskih in srbskih komunistih, ki za narod nič ne predstavljajo?

Dr. Žebot je posvetil svojo brošuro pokojnemu univerzitetnemu profesorju dr. Lambertu Ehrlichu, ki so ga komunisti ubili v Ljubljani 26. maja 1942. Dr. Žebot se smatra za pristaša in morda v nekem smislu tudi za naslednika pokojnega ljubljanskega univerzitetnega profesorja Ehrliche, duhovnega vodje Slovenske dijaške zveze, za katero pravi dr. Žebot, da je bila številčno najmočnejša predvojna študentska organizacija v Sloveniji. Dr. Ehrlich je propagiral samostojno Slovenijo, ki bi bila (a) s Trstom neke vrste "jadrska švica" ali (b) enakopravna država-članica pogodbene jugoslovanske konfederacije ali (c) v neposrednem okviru širše evropske zveze držav. Enako kot dr. Žebot sedaj, tu di dr. Ehrlich ni predvideval nobene možnosti federativne demokratične Jugoslavije.

Obstojajo emigrantske skupine, več ali manj demokratične, ki enako kot dr. Žebot zagovarjajo pogodbeno konfederativno Jugoslavijo. Prihaja do načrtov o suverenih državah, ki bi lahko izstopale in vstopale v razne "pogodbene" kombinacije kot bi pihal veter. V okviru jugoslovanske pogodbene konfederacije bi bila zato lahko ena "suverena" država monarhija, druga komunistična, tretja fašistična, četrta verska republika, peta demokratična in šesta militaristična. Vsaka od teh suverenih držav bi imela tudi svojo vojsko, svoje atomske bombe, svoje puče in podobno... (Enako kot vsak "rodoljub" Slovenec tudi jaz nimam nič proti, da ima Slovenija bataljon rasno popolnoma čiste slovenske vojske, ki bi ga prezident Slovenije uporabljal v paradne svrhe.)

Dr. Žebot dobro ve, da je "pogodbena konfederacija" neizvedljiva in da je nekoč v zgodovini morda obstajala neka časovna konfederativna država. Sam omenja, da so bile Združene države ameriške na začetku konfederacija, a da so kmalu postale federacija, kar so še danes. Toda kot dokaz, da je konfederacija možna, dr. Žebot navaja skupni evropski trg, za katerega trdi, da je "gospodarska konfederacija". Ni pa pri tem jasno, ali predlaga, naj se Jugoslavijo najprej razbije, naj se najprej začne z gospodarsko konfederacijo in nato preide na nekaj drugega ali kaj?

Konfederacija lahko, teoretsko, zadosti nacionalizmu in domišljavosti "rodoljubov" posameznih narodov. Toda suverena Slovenija, samostojna ali pogodbeno povezana z drugimi suverenimi državami, ne more nujno zadovoljiti tudi slovenski narod. Medtem ko danes npr. dr. Žebot smatra, da je jugocentralizem kriv za vse zlo, ki tlači slovenski narod, se zelo lahko zgodi, da bomo mi Štajerci smatrali jutri - v suvereni državi - da nas izkoriščajo Kranjci odnosno Ljubljana. Enako kot bi se Dalmatinci lahko občutili izkoriščane od Zagreba, Srbi prečani od Srbijancev, Hercegovci od Sarajeva in tako naprej. Konfederacija ni rešitev, ako ni jasno, kakšna bo ureditev v "suverenih" državah, ki sestavljajo konfederacijo. Rešitev tudi ni federacija, ako ne postavimo na prvo mesto demokracije, a to pomeni najširšo samoupravo od najnižje upravne enote - vasi - do narodne države, ki jo je na prostoru Jugoslavije najlažje realizirati pri Slovencih.

Da bi podkrepil svojo tezo o samostojni Sloveniji in ji dal neko logično osnovo, je dr. Žebot začel svojo brošuro s

fantazijo, ki je bila pri srcu tudi pokojnemu profesorju Ehrlichu. Dr. Žebot je še danes mišljenja, da je imel pokojni prof. Ehrlich leta 1941 prav, ko je predlagal, da je treba takoj sestaviti podtalno slovensko narodno vlado... Ta "vlada" bi morala voditi slovenske napore za osvobodjenje in zedinjenje Slovencev v okviru "skupne zavezniške zma-ge". Če bi bil ta predlog sprejet, ne bi prišlo pod okupacijo do komunistično kontrolirane "Osvobodilne fronte" in bratomornega obračunavanja, a po vojni "do stalinistične diktature iz centralističnega Beograda nad okrnjeno in ne-svobodno Slovenijo. Tako je Slovenija tudi v drugi svetovni vojni zamudila dragoceno priložnost svoje zgodovinske odločitve za lastno državo kot sredstva političnega zedinjenja in svobode." (Str. 124)

VOLJA NARODA SE IZRAZI SAMO V SVOBODI

Dr. Žebot se ne vpraša, ali bi kdo od zaveznikov sploh hotel slišati o tej "podtalni slovenski vladi" za časa vojne, a kaj šele pred koncem in po koncu vojne? In čeprav se je v tisku demokratske emigracije iz Jugoslavije precej pisalo o delu slovenskih, hrvatskih in srbskih predstavnikov v jugoslovanskih vladah izven Jugoslavije za časa vojne, dr. Žebot to docela ignorira. Ako že pretendira na vodstvo slovenskega naroda, ali vsaj na vlogo njegovega glavnega in edinega svetovalca, potem bi se moral upoznati z nekaterimi zgodovinskimi dejstvi, predno se vsede in napiše knjigo, ki naj bi bila znanstvena. Zapirati oči pred zgodovinskimi dejstvi in namesto dejstev jemati za osnovo znanstvene razprave navadno fantazijo se mi ne zdi posebno znanstveno. Ako pa je to početje namerno, potem gre za očitno željo varati slovenski narod. Ne da bi zahajal v podrobnosti, dejstvo je, da niti en zaveznik, niti vsi skupaj, ne bi nikdar niti hoteli niti mogli stopiti v kakršnekoli stike s "podtalno slovensko narodno vlado" prof. Ehrlicha in prof. Žebota. Dr. Krnjević je to poskusil leta 1943, ko je kot podpredsednik jugoslovanske vlade tajno pošiljal poslanice pristašem HSS v domovini, da naj v danem trenutku prevzamejo vodstvo NDH od ustašev in nastopijo pred zavezniki kot suverena država. Toda o tem je bilo že dovolj pisano.

Sedaj se slišijo tudi glasovi, da Srbi ne želijo več biti "žandarji" Jugoslavije in da Hrvati v Jugoslaviji, enako kot Slovenci in ostali, menda želijo svoje samostojne države odn. kot dr. Žebot alternativo: pogodbeno konfederacijo, a da nihče noče demokratske in federativne Jugoslavije. Kako razširjevalci teh glasov prihajajo do takih zaključkov, ne vem. Ni mi jasno, kako morejo ljudje, ki se smatrajo za demokrate, delati kakršnekoli zaključke na podlagi nepopolnih in negotovih glasov iz Jugoslavije, če pa tam nihče ne more svobodno izražati svojega mišljenja. Da velika večina vsakega naroda ne želi in ni želela Jugoslavije, kot je bila od 6. januarja 1929 do danes, se mi zdi razumljivo. Da ne bi imeli nič proti resnično demokratični Jugoslaviji, se mi zdi verjetno. Rad verjamem, da obstoja jo ljudje, ki verujejo, da zato, ker Jugoslavija v tej polovici stoletja ni mogla biti demokratska, je tudi malo izgleda, da bi to kdajkoli mogla biti. Toda ne verjamem, da je njihovo mišljenje tudi pravilno. Nedvomno je namreč, da nihče od nas ne ve in ne more z absolutno gotovostjo vedeti, kaj narodi, ki sestavljajo Jugoslavijo, v večini želijo, razen da ne želijo nobenega totalitarizma, pa tudi ne komunizma. Viri, na podlagi katerih tudi dr. Žebot dela svoje zaključke o razpoloženju slovenskega naroda, so organizirani in kontrolirani komunistični časopisi in osebne, največkrat čustvene izjave posameznikov iz ogromne večine neorganiziranega slovenskega naroda. A ta večina nima možnosti svobodne izmenjave misli in idej ter svobodne diskusije. To so zelo slabe osnove za neko vsaj približno točno sliko dejanskega razpoloženja naroda. Zaključki morajo biti vedno kvalificirani, a dr. Žebot tega ni storil. Namesto tega je njegova brošura polna številnih citatov iz izjav komunistov, komunističnega tiska - in raznih "strokovnjakov" za Jugoslavijo in Slovenijo, kakor tudi iz raznih njegovih člankov, da bi s tem dokazal svojo tezo. To pa ni dovolj.

→ (Nadaljevanje kulturne rubrike)

radijskega festivala jugoslovanske glasbe je bila vrsta del, ki so bodisi nastala bodisi doživela prvo izvedbo na radijskih postajah v Jugoslaviji v preteklem letu. Iz podatkov žirije JRT (Jugoslovanske Radio - Televizije) je razvidno, da so Slovenci pobrali levji delež nagrad tako v skupinah za kompozicije kot v skupinah za interpretacijo in tonske posnetke. Nagrade so dobili komponisti Primož Ramovš, Uroš Krek in Vinko Globokar. Nagrade za interpretacijo sta dobila hornist Jože Falout in sopranistka Zlata Ognjanovič ter simfonični orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Sama Hubada. V kategoriji tonskih posnetkov pa je dobil nagrado tonski mojster Sergej Dolenc.

STIKI S TUJINO: V narodnem muzeju v Ljubljani so imeli v novembru razstavo "Dunaj - mesto dela, me sto umetnosti". Razstavo je odprl dunajski podžupan Felix Slavik.

Dr. Leeming, docent za slovansko komparativno filologijo na fakulteti za slovanske in vzhodno-evropske študije na univerzi v Londonu pripravlja angleški prevod romana Ivana Potrča "Na kmetih". Za izdajo dela se je zavzel londonski odbor organizacije UNESCO.

Iz programa dejavnosti francoskega kulturnega centra v Ljubljani za december 1967 je razvidno, da Francija zelo vneto posreduje svojo kulturo Slovincem. Na programu so filmi, razstave in predavanja.

SPECTATOR

KULTURA IN OMIKA

VZTRAJANJE PRI MARKSISTIČNEM VEROUKU

V Sloveniji so bile lani ustanovljene takoimenovane izobraževalne skupnosti, o katerih sem že na kratko poročal. Formalno naj bi bilo njihovo delo v tem, da zagotovijo večjo kvaliteto šolskega dela, toda teža njihove aktivnosti je nedvomno v zbiranju sredstev za vzdrževanje šol in plače šolskega osebja. Skupnosti predstavljajo novo fazo v reorganizaciji šolskega sistema doma, ki ves čas zadeva ob nove in nove probleme. Toda kaj posebno skrbi komunistični režim, se je pokazalo na posvetovanju predsednikov občinskih konferenc SZDL (Socialistične zveze) Slovenije v drugi polovici decembra. Na "posvetovanju" so avtoritativno govorili predsednik republiške konference SZDL Janez Vipotnik, republiški sekretar za prosveto Tomo Martelanc in predsednik izvršnega odbora izobraževalne skupnosti SRS (Socialistične republike Slovenije) Ludvik Zajc.

"Ugotavljamo, da so prosvetne in kulturne ustanove po malem naglušne do idejno-političnih pojavov in da so pre malo odporne pred najrazličnejšimi domačimi in tujimi vplivi ter pritiski," je rekel Vipotnik. "V izobraževalnih institucijah je danes premalo prizadevanja za oblikovanje socialističnih, družbenih, moralnih in domovinskih ter partizanskih vrednot v mladem človeku." Očividno je Vipotnik znal vseh teh 20 do 25 let ločiti zrna od plev, ko je takole podučil neuke predsednike občinskih konferenc SZDL: "Včasih preveč romantično sprejemamo načela odprtosti družbe... Toda, če je neko izhodišče napredno, s tem še ni rečeno, da je kar vse s tujega sprejemljivo. Pogosto ne znamo ločiti zrna od plev." Takoj za tem nam je povedal, v katerem grmu tiči zajec: "Ugotavljamo, da je marksizma v naših šolah čedalje manj. Ne gre zato, da bi morali uvajati poseben učni predmet o marksizmu, ampak za to, da bi se vsak učni predmet prepletal z vezmi naprednega, marksističnega pogleda na svet... Premalo se tudi za vedamo, da je cerkev zlasti v zadnjem času čedalje bolj v ofenzivi in da je mladina glavni predmet njenega interesa." Vipotnikovo zdravilo za tako strašno stanje? "Področje vzgoje in izobraževanja je vse preveč občutljivo, da bi ga bilo mogoče prepustiti vsakršnim vplivom. Če se, na primer, pokaže, da poskuša kdo pod plaščem samoupravnosti vtihotapljati mimo naših socialističnih osnov svoje ideje in po svoje razlagati obvezno šolsko snov, tedaj družba mora poseči vmes." Ne vem zakaj se potem razni Vipotniki pritožujejo nad fašističnimi režimi, ki zahtevajo isto od svojih šol - ali nad demokracijo na zahodu, kjer v šolah vladajo takšni vplivi, kakršne tja zanašajo posamezni učitelji - marksisti, kristijani, agnostiki in drugi? To, kar so reakcionarji zahtevali za naše šole pred vojno, zahteva Vipotnik za naše šole sedaj (in zadnjih 22 let).

Tomo Martelanc se enako za časa svojega bivanja v Londonu ni naučil demokratskih manir in miselnosti, čeprav so ga polna usta demokracije. "Ugotovitev... je, da mladina, ki zapušča šole, kaže nezadostno in neustrezno izoblikovan odnos do družbene skupnosti. Ta mladina ni dovolj svetovno nazorsko usmerjena in zato seveda tudi nekritično sprejema nam tuje ideološke vplive." Martelanc je bil docela nedvoumen glede "liberalizacije" doma. "Včasih gre - hote ali nehote - za napačno pojmovanje demokratizacije družbenih odnosov pri nas. Nekateri menijo, da naj bi bil pouk v smislu depolitizacije ali idejne nevtralizacije; popolnoma jasno pa je, komu lahko to koristi." Prepusti ti mlademu človeku, da se sam odloči - kot je tako ganljivo še nedavno zatrjeval predsednik Tito - bi morda pomenilo konec Martelančeve nezmotljivosti, pa je zato potrebno, da imajo v Sloveniji takšne učitelje, "ki bodo sposobni idejno oblikovati mladino, dajati ji resnično socialistično vzgojo," a to pomeni "kadri, ki bodo predvsem sami prepričani v smiselnost takega delovanja." A to bo precej težko, se mi zdi, ker večina ljudi danes ne vidi v takem delovanju prav nobenega smisla več. Ako bi tako početje imelo smisel, potem ne bi bilo potrebno ekonomske reforme, ki je vse dosedanje modrovanje komunističnih veljakov postavila na glavo.

Izgleda, da vlada na trgu slovenske šolske knjige precej šnja beda. Morda to ne velja za vse predmete, kajti hvalospev, kakršnega je neki J. Medved napisal v DELU ob izidu "Obče geografije" univ. profesorja Svetozarja Ilešiča, daje slutiti, da je drugače vsaj pri geografiji. Recenzent pravi, da je bil učbenik "težko pričakovan" in da "ne pomeni samo veliko pridobitev za gimnazije in druge srednje šole, temveč je važen kulturni dogodek." Ker se je v zadnjih dveh desetletjih izoblikoval nov koncept zemljepisne znanosti, slovenske šole pa niso imele učbenika, ki bi bil v skladu s tem konceptom, ni nič čudnega če Medved pozdravlja novi učbenik kot važen kulturni dogodek.

V podnaslovu poročila, ki ga je objavilo DELO o sestanku jugoslovansko-italijanskega odbora za gospodarsko sodelovanje v zvezi z jugoslovanskim izvozom v Italijo, je bilo rečeno: "Posebej bo tekla beseda o negativnem vplivu prelevmanov." Kaj šmenta je to, sem se vprašal. Morda kaki zmaji iz komunistične mitologije, ki zahtevajo svoj davek v naturi čim govedina pride preko meje? Kje pa! Malo dalje v poročilu je rečeno, da so to "dodatne takse", kar pomeni, da so naši brihtni novinarji enostavno poslovenili laški izraz "prelevamento" odn. francoski "prelevement" in meni nič tebi nič iz tega napravili slovensko novotvorbo "prelevman".

GLASBENI KOTIČEK: Na sporedu decembrskega

(Zaključek na prejšnji strani) ✶

OB TREH BARAGOVIH JUBILEJIH

MESECA MAJA 1966 je preteklo sto let, odkar je božji služabnik škof Fride rik Baraga prenesel sedež nove škofije od Slapov sv. Marije (Sault St. Marie) v Marquette.

Na praznik spostolov sv. Petra in Pavla 1967, prav ob začetku leta vere, je šla neopaženo mimo nas sto sedemdesetletnica Baragovega rojstva in krsta.

19. prosinca 1968 pa bo že sto let, kar je Baraga v Marquettu umrl v sluhu svetosti.

23. novembra lani pa smo se prav na tiho spominjali tudi majhnega jubileja: petnajstletnice ustanovitve Južnoameriške Baragove zveze, kateri je bil prvi predsednik ugledni prelat dr. Alojzij Odar, ki pa je že prej kot pol leta pozneje tudi odšel v večnost.

Meseca velikega travna sem obiskal Baragovo misijonsko deželo in 20. istega meseca mogel maševati ob Baragovem grobu. Zaradi tega obiska bo več živih stikov, kot kaže, med Marquettom in Adroquejem v Argentini, kjer je sedež prej omenjene Baragove zveze.

Proti koncu avgusta in v začetku septembra 1966 je bil v Marquettu na zlati maši tamkajšnjega škofa dr. L.T. Noa tudi ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik. Udeležil se je Baragovega dne v Iron Woodu ter obiskal dosti Baragovih misijonskih krajev. Zelo je prosil vse odgovorne, da se zavzamejo za Baragovo zadevo.

Res se je 15. sušca 1967 začel v Marquettu redni škofijski postopek za Baragovo proglasitev za blaženega. Med Marquettom in Ljubljano so sedaj kolikor toliko živahne zveze. Tako poleti 1966 kot poleti 1967 je skupina Amerikancev romala v Baragovo rojstno deželo. V letu 1966 sta bila med njimi msgr. Edmund Szoka, pospeševatelj Baragove zadeve, in kapucin James Wolf, ki vneto sodeluje pri zgodovinski komisiji v Marquettu. Tudi lani je bil Wolf z romarji v Sloveniji. Na poti so prižgali v Salzburgu, pri Gospe Sveti in v Ljubljani Baragovo svečo, ob dveh velikih slovenskih katoliških jubilejih, ki smo ju obhajali lani. V Ljubljani sedaj uradno pospešuje Baragovo zadevo prelat dr. Vilko Fajdiga.

Svetujejo nam, naj bi obhajali Baragovo leto od 19. prosinca 1968 do 19. prosinca 1969. V tem letu naj bi spoznali Baraga. Južnoameriška Baragova zveza ima na razpolago prva dve zvezka Baragove knjižnice: 'Barago na oltar' in I. del 'Bren o Baragu'. V Baragovem letu bo izšel še II. del in 'Baraga uslišuje'. Upamo, da bomo kmalu tudi dobili Baragov roman v dveh knjigah.

Zelo priporočamo vsem Slovencem, ki jim je Baragova zadeva pri srcu, naj v Baragovem letu mnogo več molijo za to, da bi postopek čim bolj uspešno potekal. Na razpolago imamo lepo število Baragovih podob s kratkim življenjepi — som in molitvami za beatifikacijo v štirih jezikih: slovenskem, španskem, angleškem in nemškem.

'Baragov vestnik' bo v Baragovem letu pogosto izhajal. Vsakomur ga radi pošljemo zastonj, le za kak skromen dar prosimo, da pokrijemo vsaj poštnino.

Radi poudarjamo tudi željo: Baragovo podobo na steno glavne sobe v vsakem slovenskem domu, Baragove knjige v vse privatne in javne knjižnice, na vsako slovensko mizo Baragov vestnik, v vsako slovensko roko Baragovo podobico z molitvijo za Baragovo beatifikacijo. Škof dr. Rožman je imel prav, ko je dejal, da je bil Baraga junak, ki mu ni para. In bil je naše krvi!

(Po informacije glede Baragove zadeve lahko pišete na JABZ - Dr. Filip Žakelj - Rivadavia 234, Adroque, pcia. Buenos Aires, Argentina.)

"Ljubičiča bela" Josip Broz Tito se nahaja na daljši turneji, ki vključuje obisk Kabulu (Afganistan), Ravalpindiju in Daki (Pakistan), Phnom Penhu (Kambodža), New Delhiju (Indija), Addis Abebi (Etiopija) in zelo verjetno Kairu (Egipt). Kot običajno se z njim nahaja tudi tovarišica Jovanka. Turneja se je začela 6. januarja.

Slovenija se je za novo leto ognila z debelim plaščem snega. V Kranjski gori so imeli 90 centimetrov snega, na Vitrancu 180 centimetrov in na Vršiču dobra 2 metra. Številne električne žice so se strgale in tok je bil prekinjen tako v Ljubljani kot v Kamniku, Kočevju in na Jesenicah. Trpele so tudi telefonske zveze in avtobusni promet. Zaradi snežne obremenitve se je skoro vdr-

la streha Tivolske dvorane v Ljubljani. Smučarji so kot običajno prišli na svoj račun in žičnice so imele veliko posla. Tito, Kardelj in drugi voditelji so dočakali novo leto v beograjski skupščini, v Jugoslaviji pa so silvestrovali tudi številni tuji turisti. Leto 1967 je bilo mednarodno leto turizma in število turistov, ki je v tem letu obiskalo Jugoslavijo, je bilo za 11% večje kot v l. 1966.

CVETJE K DNEVU REPUBLIKE IN DNEVU ARMADE

Ne morem si kaj, da ne bi vključil v ta pregled nekaj citatov, ki bi jih morali naši ljudje doma kritično oceniti in zahtevati, da jih ljudje, ki jih izrekajo, tudi dosledno spoštujejo, kajti vse preveč visoko donečih besed je izrečenih ob raznih slovesnostih in obletnicah, ki v praksi nič ne pomenijo ali pa nasprotujejo dejstvu. Sergej Kraigher, predsednik skupščine Socialistične Republike Slovenije, je za "Dan republike" 29. novembra 1967 zapisal med drugim sledeče:

"Politične odločitve in razvijanje družbenih odnosov niso več monopol političnih strank oziroma njihovih vodstev niti ne ene same stranke, ampak postajajo iz leta v leto bolj stvar delovnih ljudi samih, organiziranih v Socialistični zvezi, bistven del njihovega dela in življenja kot združenih delavcev, občanov in državljanov. Kot vodilna idejna politična sila se tudi (podčrtal jaz) Zveza komunistov uveljavlja vedno bolj učinkovito v samem sistemu družbenega samoupravljanja."

Sergej Kraigher je ob isti priliki zapisal tudi tole: "Predvsem zaradi odpora zahodnih zaveznikov na mednarodnih konferencah se v mejah Slovenije in Jugoslavije niso združili vsi Slovenci."

Ob priliki "Dneva republike" je Tito dal intervju beograjski POLITIKI, ki ga je zaključil s sledečo mislijo:

"Glejte, da bo ta list zmerom imel takšno vsebino, ki iz otroka ne bo delala "heroja" s pištolo v roki, temveč bo razvijala poštenje, pravičnost in viteštvo v človeku." Upam, da bo imel kdo korajžo poslati Titu primerke učbenikov in mladinskih listov iz prvih deset let "republike":

Generalpodpolkovnik Janko Sekirnik je ob Dnevu Jugoslovanske Ljudske Armade govoril o "ljudskem" značaju armade, obenem pa trdil, da ima članstvo ZKJ v armadi "neprecenljivo vlogo". Ali lahko nepartijec postane višji oficir? Ako ne more, kako "ljudska" je potem "ljudska armada" Jugoslavije?

Med drugim je gen. ppolk. Sekirnik zagotovil, da "o čvrsti povezanosti JLA z ljudstvom" govori tudi dejstvo, da 25% vojakov ostane v enotah na področju svoje republike. A kar se tiče stroškov za to armado, bodo letos potrošili 6.030 milijonov novih dinarjev ali povprečno 301 novi dinar na prebivalca v primeri z lanskim letom, koso pora bili 5.831 milijonov novih dinarjev ali povprečno 260 novih dinarjev na prebivalca. "V primerjavi z ZDA je to sicer šestnajstkrat manj, vendar je to za naše gospodarstvo le precejšnja obremenitev, ki pa jo upravičuje nujnost sedanjega položaja," je rekel Sekirnik. Vprašanje je, ali ta "položaj" ogroža državo in narod - ali samo režim in partijo? Ogromnost vsote, ki jo trošijo za varstvo enopartijskega režima, je "samo šestnajstkrat manjša" od vsote, ki jo trošijo ZDA. "Samo" ZDA nimajo šestnajstkrat več ozemlja in prebivalstva in po komunističnih trditvah vodijo imperialistične akcije po celem svetu. Proporcionalno vzeto je torej vsota, ki jo Titov režim troši na svoje - ne "ljudske" oborožene sile, gospodarsko in zunanjepolitično neopravičljiva. Ali pa misli Tito poslati prostovoljce v Vietnam?

In h koncu naj citiram še humorista Milana Maverja, ki je v svojem "Novoletnem pismu mojemu poslancu" napisal tudi tole resnico: (DELO 31. decembra 1967)

"Spominjam se časov, ko smo hoteli intenzivno živeti socializem z napajanjem iz vrelcev čiste filozofije. Prodirali smo v miselni svet Hegla, Feuerbacha, Engelsa, da o drugih klasičnih maksizma sploh ne govorimo. Po tem, koliko poglavij je kdo obvladal in koliko citatov je znal na pamet, smo tudi merili njegovo socialistično zavest in določili njegovo koristnost in perspektivnost za socialistično skupnost delovnih ljudi... Lepo je bilo takrat. Takrat mi je bilo vse jasno. Bil sem prepričan, da bomo z znanjem dialektičnega in historičnega materializma usposobljeni za premagovanje vseh težav. Znali bomo graditi ceste, šole, bolnišnice, proge, bencinske črpalke, menze, tovarne (da morajo biti tovarne rentabilne, takrat seveda še nismo mogli vedeti!), skratka, da bomo znali ustvariti in voditi vse tisto, kar ljudje potrebujejo, da so srečni... Naj vam zaupam: muči me dilema, kdo je za srečno življenje nas vseh pomembnejši: dober inženir, dober strojevodja, dober vrtalec nafte, dober direktor, dober poštar, dober miličnik ali graničar, dober javni delavec, dobra učiteljica in vsi drugi dobri delavci vseh poklicev, ki svoje de

lo opravljajo bolje, kot so ga opravljali njihovi predniki - ali diskutant, za katerega ni moč natančneje konkretizirati njegove pomembnosti, kot da je zelo perspektiven, zelo "angažiran", z eno besedo, da je zelo "naš"... Ampak jaz bi kljub temu za novo leto zaželel vsem delovnim ljudem, ki se z vsem srcem trudijo, da bi svoje delo opravili dobro, in ga tudi dobro opravljajo, da bi sleherni od njih živel z občutkom, da je naš in da bi brez njih - ob še tako intenzivnem napajanju iz vrelcev najčistejše filozofije - od našega socializma ostalo bore malo."

Toliko "ob rob" k tem dogodkom.

Na obisku v Jugoslaviji je bil sekretar CK romunske KP in predsednik državnega sveta Romunije (vlade) Nicolae Ceausescu. Kot je znano, vodi romunska KP svojstveno politiko v nekaterih vprašanjih kot recimo odnosi z Zahodno Nemčijo in Kitajsko. Enako ni obtožila Izraelcev v zvezi z junijskim spopadom z Arabci. Romunski predsednik Maurer bo v kratkem obiskal Izrael. Bil je v delegaciji, ki je s Ceausescum razgovarjala s Titom, Kar deljem, Špiljakom, Todorovičem, Bakaričem in drugimi jugoslovanskimi komunističnimi voditelji. Zelo redko se zgodi, da bi bili jugoslovanski komunisti tako zastopani pri podobnih razgovorih, toda obisk je sledil obisku romunske delegacije v Moskvi, kjer je bila deležna pozornosti vseh treh glavnih voditeljev - Kosigina, Podgornega in Brežneva. Podrobnosti razgovorov, kot običajno, niso znane.

Predsednik zveznega izvršnega sveta Mika Špiljak in sekretar za zunanje zadeve Marko Nikezić sta bila na obisku v Italiji in s tem vrnila obisk predsednika Mora Jugoslaviji. Ob tej priliki sta podpisala sporazum o definiranju italijansko-jugoslovanske meje na podlagi reliefa Jadranskega morja. Špiljaka je 10. januarja sprejel papež Pavel VI. Pred tem je bilo objavljeno, da je zagrebski nadškof in kardinal Franjo Šeper nadomestil kardinala Alfreda Ottavianija (vatikanskega "jastreba"), ki je odstopil zaradi starosti, kot predsednik kongregacije za vprašanja katoliške doktrine.

Pred obiskom Špiljaka Italiji je bila v Jugoslaviji italijanska gospodarska delegacija, ki je proučila možnosti razširitve sodelovanja med jugoslovanskimi in italijanskimi podjetji. Trgovina med obema deželama je došla izravnanost in njena vrednost lani je bila okrog 300 milijard lir odn. 600 milijard starih dinarjev. Na lestvici držav, s katerimi Italija trguje, je Jugoslavija na devetem mestu - to predvsem zaradi Skupnega evropskega trga, katerega članica Italija je. Zaradi tega prihaja včasih do težav, kot se je zgodilo proti koncu novembra, ko je Italija morala po pravilih tega trga uvesti še dodatne zaščitne carine in s tem močno prizadela uvoz govedin in govejega mesa iz Slovenije. Medtem ko so garantirane cene v Sloveniji 650 Sdin za kilogram žive teže, so izvozne cene v Italijo naenkrat padle na 480 do 500 Sdin za kilogram žive teže. Zato je prišlo v izvozu do zastoja.

Na tiskovni konferenci šefa italijanske delegacije je nekdo vprašal, kaj člani delegacije mislijo o možnosti udeležbe italijanskega kapitala v jugoslovanskem gospodarstvu. Šef delegacije Enrico Quaranta je odgovoril, da v okviru jugoslovanskih predpisov še ni zadovoljivo rešeno vprašanje tistega dela dobička, ki ga je treba v Jugoslaviji ponovno investirati, pa tudi možnost za prenos tujega kapitala iz Jugoslavije še ni z zakonom zadovoljivo rešena. Dodal je, da italijanski poslovni krogi raje investirajo v državah, kjer so ta vprašanja bolj zadovoljivo rešena. V Jugoslaviji bodo zdaj te zadeve preučili.

EPILOG RAJAKOWITSCHVEGA BEGA

Piranska občinska skupščina je 28. decembra slišala poročilo zvezne komisije v zvezi z Rajakowitschevim begom iz Pirana. V poročilu je rečeno, da je bil "v osnovi pomanjkljiv in neprecizen teleprinterski nalog, ki ga je poslal oddelek zveznega sekretariata za notranje zadeve preko republiške in koprške stalne službe na naslov SUP Piran, ki ne obstoja, osnova za vrsto zapetljajev." Poročilo navaja vrsto pomanjkljivosti in "grobih nepravilnosti" v celotnem postopku. Zanje so odgovorni: Marko Mutavčić, načelnik pristojnega oddelka v zveznem sekretariatu za notranje zadeve, Franc Turk, vodja stalne službe republiškega sekretariata za notranje zadeve, Franc Štefe, uslužbenec stalne službe republiškega sekretariata za notranje zadeve, Cveto Kobal, uslužbenec stalne službe uprave javne varnosti v Kopru, Maks Černe, komandir postaje milice v Piranu, ter Jože Rupar, miličnik v Piranu.

Po navedbi predstavnika republiškega sekretariata za notranje zadeve je bil Marko Mutavčić razrešen dolžnosti, Maks Černe je odstopil, medtem ko je proti vsem ostalim predlagan disciplinski postopek. Piranska občinska skupščina je sprejela ostavko komandirja milice v Piranu Maksa Černeta, odobrila pa je tudi poročilo višjega disciplinskega sodišča, ki je kaznovalo z opominom pomočnika komandirja postaje milice v Piranu Vinka Močnika. Toda občinska skupščina je tudi menila, da je treba pri ocenjevanju odgovornosti upoštevati, da je prav gotovo večja odgovornost tistih, ki so imeli vse možnosti, da bi že v začetku celotno zadevo zastavili tako, da bi prišlo do aretacije vojnega zločinca Rajakowitscha. Skupščina je zato naglasila, da je treba dosledno disciplinsko ukrepati proti odgovornim na vseh ravneh in želela, da bi bila o kaznovanju drugih uslužbencev še posebej obveščena. Podčrtala je, da je navzlic odgovornosti za Rajakowitschev pobeg, treba pozitivno oceniti delo postaje milice v Piranu, saj je takrat in tudi po tem dogodku, vedno zadovoljivo in uspešno opravljala vse naloge, ki so v njeni pristojnosti. K temu bi bilo treba verjetno še dodati, da pada največja krivda na dupliciranje varnostnih organov v Jugoslaviji.

Tridesetletnico, odkar je Tito prevzel vodstvo Komunistične partije Jugoslavije, so slovesno proslavili po vsej deželi. Leta 1937 je namreč Kominternina postavila za sekretarja KPJ Josipa Broza, takratnega Valterja in kasnejšega Tita, njegovega predhodnika Gorkiča pa so likvidirali v Moskvi med eno od Stalinovih čistk. Slovenska in hrvaška zveza komunistov sta praznovali ta dogodek obenem s 30-letnico ustanovitve slovenske in hrvaške partije že v prvi polovici leta. Decembra pa so se na hitro zvrstile ostale zveze komunistov in na slovesnih posebnih sejah centralnih komitejev častile Tita. Krste Crvenkovski, predsednik ZK Makedonije, je 12. decembra v Skopju poudarjal Titove zasluge za "zgjedno, čeprav še ne do kraja dognano, večnacionalno skupnost enakopravnih narodov". Djoko Pajković, predsednik ZK Črne gore je 20. decembra v Titogradu izjavil, da sta "Titova misel in delo globoko prepletena z vsemi dosežki" v preteklih 30 letih. Cvijetin Mijatović, predsednik ZK Bosne in Hercegovine, je 22. decembra hvalil "ogromne zgodovinske zasluge tovariša Tita" za razvoj partije. Dobrivoje Radosavljević, predsednik ZK Srbije, pa je dan kasneje povzdigoval Tita kot "iniciatorja in nosilca reforme", s čemer se njegova osebnost še bolj kot poprej spaja z borbo zveze komunistov.

Slovesnosti so dosegle vrhunec 28. decembra, ko se je zbralo vse, kar leze ino gre komunističnih voditeljev v Beogradu na seji CK ZKJ. Vse republike so mu pošiljale pozdrave in spomenice, Edvard Kardelj pa je na dolgo in široko govoril o "Titovi revolucionarni poti". Obrnil je svoj pogled na "zmagovite etape naše socialistične revolucije" ne samo zato, kot je dejal, da bi izrekel dolžno priznanje Titu, "marveč tudi zato, da bi opozoril na te etape kot na neusahljiv vir izkušenj, naukov, znanja in revolucionarnega navdihnjenja za bitke, ki jih komunisti in vsi napredni ljudje narodov Jugoslavije bijejo danes in ki jih bodo morali biti jutri". Partija namreč ne bi postalo tisto, kar je, če ne bi v njej sami "nastale kvalitete in sposobnosti, ki so ji omogočile aktivirati revolucionarne in ustvarjalne energije delavskega razreda in narodov Jugoslavije za odločilna dejanja revolucionarne in socialistične preobrazbe naše družbe."

Tako je Kardelj položil dialektične temelje za hvalnico partiji in Titu, "kajti Tito je tista vodilna ustvarjalna osebnost našega revolucionarnega delavskega gibanja, ki je KPJ oborožila z največ spoznanj in sredstev, kar ji je zagotovilo uspehe in zmage". Kardelj je razlagal dolgo zgodovino preteklih 30 let, od predvojne podtalne borbe, ko je Tito premagal tako zaverovane dogmatike, ki so se pričkali med sabo, kot oportuniste, ki so se hoteli vdinjati kapitalistom; preko vojne in revolucije, za katero so izrabili narodnoosvobodilno vstajo; do povojne izgradnje, spora s Stalinom in samoupravljanja. "Če je birokratizem pritiskal v smeri likvidacije samoupravljanja in spreminjanja ZK v slepega praktičističnega izvrševalca državno-lastniškega monopola, je bil pritisk s pozicij buržuazne ideologije, malomeščanskega psevdoliberalizma, akademsko klasicističnega doktrinarstva in zavestnega ali nezavestnega destruktivnega anarhizma usmerjen predvsem v likvidacijo vodilne vloge partije oziroma Zveze komunistov in s spremembo samo upravljanja v instrument boja političnih klik za oblast. Nosilci takega pritiska, ki so zavrnil socialistične sklepe birokratizma, so pravzaprav kritiko birokratizma začeli čedalje bolj spreminjati v boj proti partiji, proti vodilni vlogi delavskega razreda, proti sistemu oblasti in s tem proti bistvenim in odločilnim osnovam socializma in socialističnega samoupravljanja." Tudi s takšnimi težnjami v družbi se mora partija spoprijeti.

Kardelj je ob koncu trdil, da sta samoupravljanje delovnih ljudi in vodilna vloga Zveze komunistov dva glavna nosilna stebra družbe in dva najvažnejša gonilna motorja za nadaljnji razvoj te družbe. Oslabiti bitko za krepitev samoupravljanja ali izpodkopati vodilno vlogo Zveze komunistov pomeni razlastiti delovnega človeka, ga podrediti lastniškemu mezdni odnosom, in spremeniti "demokratične in samoupravne pravice delovnega človeka v privilegij in monopolno pravico birokracije ali političnih klik, ki so značilne za sistem buržuazne države. Zato bitka za vodilno družbeno vlogo Zveze komunistov danes ni nič manj pomembna, kakor je bila včeraj, in sicer ne zaradi vzpostavljanja ali ohranitve nekakšnega političnega monopola Zveze komunistov - kakor trdijo sovražniki socializma - marveč prav zaradi zagotovitve samoupravnega in demokratičnega razvoja naše družbe," je dejal Kardelj.

BREZPOGOJNA POKORŠČINA

V televizijskem intervjuju za konec starega leta je Tito dejal, da bo izpolnjevanje gospodarske reforme letos velikega pomena in pri tem ne sme biti nikakršnega omahovanja. Usposobiti je treba ZK, da bo lahko na 9. kongresu sprejela sklepe glede nadaljnega razvoja. "Zato je tudi treba očistiti partijo tistih, ki zanje v njej ni prostora. V naši zvezi moramo imeti enotnost akcije. Tukaj sem namenoma izpustil besedi 'enotnost misli', ker se je to danes malce preživelo." Toda kadar večina nekaj sklence, se ji mora manjšina podrediti, kajti za kritikastre ni prostora v zvezi komunistov. Zaostribo treba "idejno politični boj proti vsem takim, ki so doslej ovirali, da bi tudi na drugih področjih, v gospodarstvu in povsod, hitreje napredovali." V partiji bi moralo biti več delavcev, proizvajalcev in mladine. "Tisti pa, ki niso zreli, da bi bili v partiji, naj vrnejo knjižice, ker zahtevamo popolno in zavestno disciplino." (V Tito vo informacijo, za slučaj da mu nihče povedal: Tisoči so že vrnili knjižice iz splošnega razočaranja.) I. STANIČ

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada